

Існують розрахунки, що у світі навіть за 100 % переробки рослинної олії на біодизель (нині на ці цілі використовується 8 % олії) біопаливом можна замінити лише 3 % світового споживання нафти. На сьогодні біодизель займає лише 0,2 % світового споживання транспортного палива.

Висновки. Отже, Україна, маючи великі потенційні можливості щодо вирощування біосировини, повинна скористатися вигідною кон'юнктурою на світовому ринку біоресурсів. При цьому слід користуватися запропонованим алгоритмом, який дає можливість сільськогосподарським товаровиробникам і переробникам біосировини визначити, який вид продукції найбільш вигідно реалізувати залежно від конкретних умов, що складаються на внутрішньому і світовому ринках.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гапусенко Ю. Я., Головач Г. С., Захарчук О. В., Камілова С. Р., Лисогор Г. С. Поточна кон'юнктура і прогноз ринків сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні на 2002/2003 маркетинговий рік / Інститут аграрної економіки УААН / О.М. Шпичак (ред.), А.В. Розгон (ред.). — К., 2002. — 128с. : іл.
2. Шпичак О. М., Гапусенко Ю. Я., Стасіневич С. А., Боднар О. В., Воскобойнік Ю. П. Нормативні витрати, ціни, баланси сільськогосподарської продукції в Україні та країнах світу / Національний аграрний ун-т / О.М. Шпичак (ред.), Ю.Я. Гапусенко (ред.). — К. : ННЦ "Ін-т аграрної економіки", 2006. — 694с.
3. Шпичак О. М. Сільське господарство України на початку та в кінці ХХ століття. — К. : Інститут аграрної економіки, 2000. — 74с.
4. Шпичак Олександр Михайлович, Свиноус Іван Вікторович. Реалізація продукції особистими селянськими господарствами – витрати, ціни, ефективність: монографія. — К.: ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2008. — 300с. — Бібліогр.: С. 297-299.

Проблеми устойчивого развития и обеспечения продовольственной и энергетической безопасности АПК Украины

А.М. Шпичак

Встановлено, что Украина, имея большие потенциальные возможности относительно выращиванию биосырья, должна воспользоваться выгодной конъюнктурой на мировом рынке биоресурсов. При этом следует учитывать предложенный алгоритм, который дает возможность сельскохозяйственным товаропроизводителям и переработчикам биосырья определять, какой вид продукции наиболее выгодно реализовать в зависимости от конкретных условий, которые складываются на внутренних и мировых рынках.

Problems of sustainable development and providing food and energetics security of Ukraine AIC

O. Shpychak

It has been found out that a Ukraine's large potential in growing of biostuff undertakes using the favorable market situation in the world market of biostuff. One should apply the suggested algorithm of defining the kind of production which is the most profitable for realization under the circumstances in domestic and foreign market.

Key words: bioresources, biostuff, market situation.

УДК 330.332.003.13:334.7

ДАНИЛЕНКО А.С., д-р екон. наук, професор; **НАСТАСЕНКО О.Г.**, аспірант
Білоцерківський національний аграрний університет

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті обґрунтовано методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційних проектів в умовах посилення інфляційних процесів та збільшення ризику невизначеності у сучасних умовах ринку. Доведено, що на ефективність інвестиційної діяльності підприємства найбільш істотний вплив здійснює наступна група факторів: фактор ризику та невизначеності; фактор інфляції; вплив податків; вплив діючої системи нарахування амортизації (зносу); джерела фінансування інноваційної діяльності.

Ключові слова: інвестиційні проекти, амортизаційні відрахування, податки, ризик, невизначеність, інфляція, очікуваний інтегральний ефект, номінальна норма прибутку з урахуванням інфляції, величина грошового доходу.

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс є важливою складовою народногосподарського комплексу країни. Як відомо, одержання у сільському господарстві продукції на 1 гривню забезпечує виробництво продукції на 12 гривень в інших галузях народного господарства [118, с 3-4]. До позитивних зрушень в АПК сьогодні відносять подолання спадної динаміки сільськогосподарського виробництва і зростання обсягів його продукції протягом останніх п'яти років, домінування власного виробника на ринках сільськогосподарської продукції і продовольчих

ринках, проведення земельної реформи, трансформацію організаційної структури сільського господарства. Негативних моментів діяльності АПК більше, оскільки сільське господарство не вийшло з кризового стану, а соціальна сфера села продовжує занепадати. Ресурсна база аграрного виробництва, у т.ч. земельні ресурси, деградує і виснажується. Техніко-технологічна оснащеність і фондозабезпеченість галузі характеризується тенденцією до зниження, а процеси деіндустріалізації аграрного виробництва поглиблюються. Зазначене вище є наслідком зведення до мінімуму інвестиційної діяльності в АПК, збитковості або надто низького рівня рентабельності переважної більшості сільськогосподарських підприємств і відсутності у них необхідних коштів для техніко-технологічного оновлення виробництва й підвищення оплати праці, яка залишається найнижчою серед галузей економіки [2, с. 3-4].

Тому нагальною потребою є відродження галузі на якісно новій основі за рахунок створення потужного ресурсного потенціалу, що вимагає значних інвестицій з їх матеріалізацією у формі комплексних інвестиційних програм. Забезпечити динамічний розвиток можливо за допомогою вироблення оптимальної стратегії фінансування інвестиційних програм аграрних підприємств та розробки обґрунтованої методики оцінки їх ефективності з урахування факторів ризику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у розвиток питань у розробку методичних підходів до оцінки ефективності інвестицій зроблено у працях Беренса В. [3], Бірмана Г. [4], Бланка І.А. [5], Ковалева В.В. [6], Липсица І.В. [7], Савчука В.П. [8]. Провідними вітчизняними дослідниками цього питання є: Бланк І.А. [5], Гойко А.Ф. [10], Кузнецова А.Я. [11], Пересяда А.А. [9], Савчук В.П. [8], у тому числі в сільському господарстві Кисіль М.І. [12], Лукінов І.І. [13], Пасхавер Б.І., Трегобчук В.М., Юзефович А.Е. [2] та ін. При цьому у даних наукових працях розглядаються питання фінансування окремих інвестиційних проектів, однак у нинішніх ринкових умовах необхідно забезпечити подальше вивчення та обґрунтування методичних підходів до оцінки ефективності інвестиційних проектів із врахуванням інфляційних процесів та посилення невизначеності на ринку.

Мета дослідження – обґрунтувати напрями удосконалення методики оцінки ефективності інвестиційних проектів на сільськогосподарських підприємствах, які б дозволили об'єктивно визначити очікувану величину приведенного прибутку, терміну окупності та внутрішню норму рентабельності інвестицій з метою уникнення ризиків по проекту та нейтралізації їх негативного впливу на кінцеві результати інвестиційної діяльності.

Результати досліджень та їх обговорення. Відомо, що ефективність інноваційної діяльності виражається через економічні та фінансові показники. В умовах ринкових відносин не може бути уніфікованої системи показників, оскільки кожен інвестор самостійно визначає цю систему виходячи з особливостей інноваційного проекту, професіоналізму фахівців і менеджерів, інших факторів. До системи показників висувуються наступні основні вимоги. Насамперед, показники повинні: охоплювати процеси на всіх стадіях життєвого циклу товару; формуватися на перспективу, мінімум на 3–5 років, на основі ретроспективного аналізу діяльності організації; бути виражені абсолютними, відносними та питомими величинами; бути поєднані з усіма розділами плану; відбивати всі аспекти фінансової діяльності організації; проектування остаточних показників повинне здійснюватися на основі різноманітних розрахунків, з визначенням ступеня ризику й стійкості фінансової діяльності, з використанням достатнього та якісного обсягу інформації, що характеризує технічні, організаційні, екологічні, економічні й соціальні аспекти діяльності організації.

Від впровадження інноваційних проектів можна отримати чотири види ефекту (рис.1): економічний ефект; науково-технічний ефект; соціальний ефект; екологічний ефект.

За рахунок одержання економічного ефекту у формі прибутку від впровадження інноваційних проектів підприємство здійснює комплексний розвиток і підвищення добробуту робітників. Інші види ефекту несуть у собі потенційний економічний ефект. Наприклад, розроблений організацією винахід як нововведення вищого рівня може дати економічний ефект або після його продажу, або після реалізації товару, розробленого на основі винаходу. Або, у разі підвищення ступеня задоволення фізіологічних потреб співробітників організації та їх родин скоротяться втрати робочого часу з приводу хвороби, підвищиться продуктивність праці, якість відтворення трудових ресурсів і т.д., що не буде відображено у формі економічного ефекту. При зниженні викидів шкідливих

компонентів в атмосферу, ґрунт, воду зберігається екологічна система, збільшується тривалість життя людини. Цей ефект неможливо відразу перевести в прибуток.

Наведені приклади дозволяють зробити наступний висновок: економічний ефект розробки, впровадження в себе (перетворення в інновацію) або продажу нововведень може бути потенційним або фактичним (реальним, комерційним), а науково-технічний, соціальний і екологічний ефекти можуть мати форму тільки потенційного економічного ефекту.

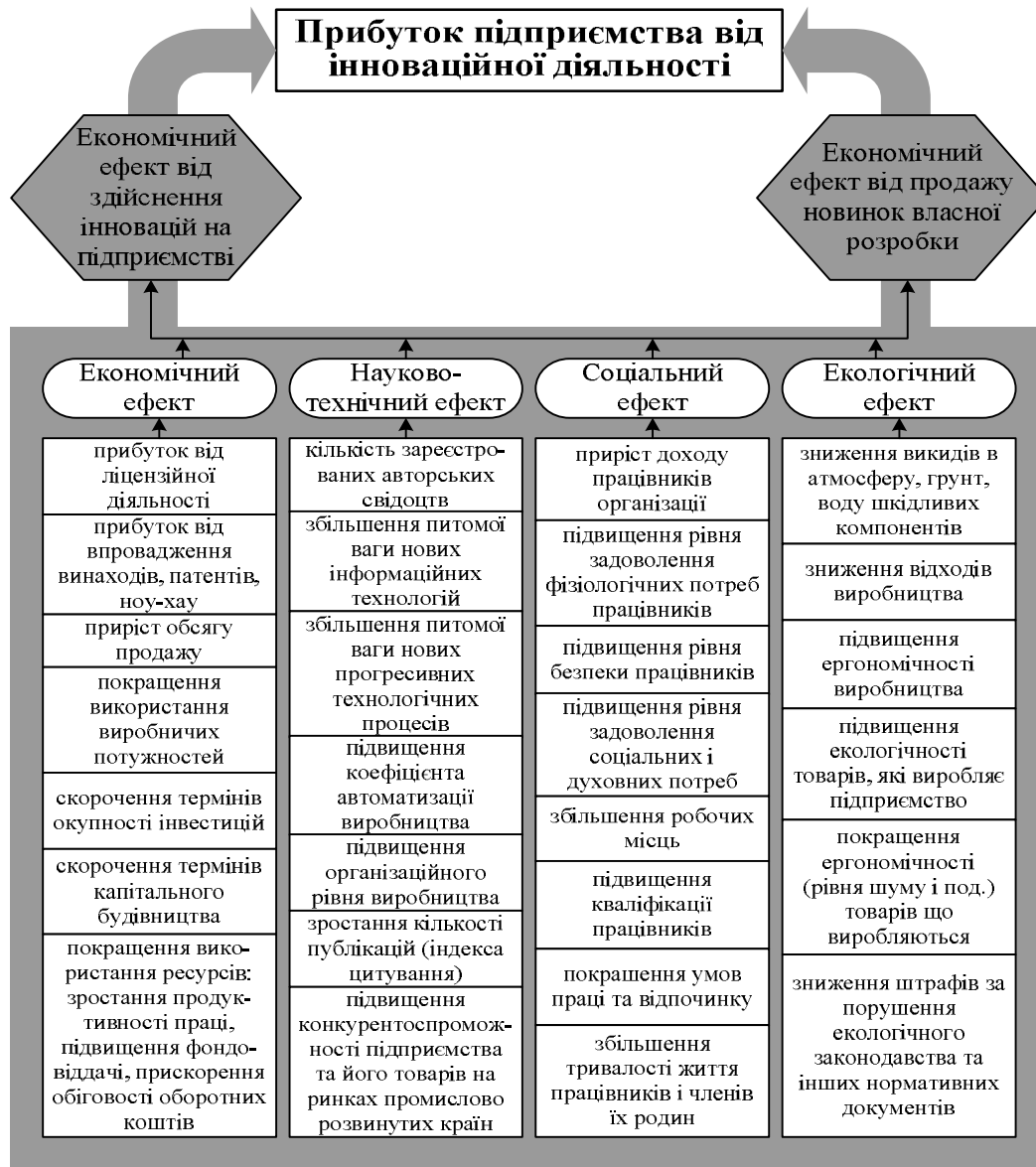

Рис.1. Система показників ефективності інвестиційних проектів

Економічна оцінка ефективності інвестиційних проектів виконується у три стадії. На першій стадії – передпроектній – із альтернативних варіантів вибирають найкращий. При цьому розраховують попередній можливий ефект від результатів майбутньої реалізації обраного варіанту. Після закінчення розробки визначають проектний ефект від його втілення. І на стадії використання інноваційного проекту знаходять фактичний ефект від його застосування, що являє собою реальну величину переваг (витрат), які мають місце в результаті розроблення, виробництва та впровадження інноваційного проекту. Саме розрахунок фактичного ефекту характеризує його справжній розмір. Характер визначення економічного ефекту на перших двох стадіях у багато чому – ідентичний. Тому у подальшому дослідженні об'єднаємо їх у одну стадію – попередню – і будемо розраховувати визначення двох видів ефекту – попереднього та фактичного.

На ефективність інвестиційної діяльності підприємства найбільш істотний вплив здійснює наступна група факторів: фактор ризику та невизначеності; фактор інфляції; вплив податків; вплив діючої системи нарахування амортизації (зносу); джерела фінансування інноваційної діяльності.

Під невизначеністю розуміється неповнота або неточність інформації про умови реалізації проекту (рішення), у тому числі пов'язані з ними витрати і результати. Вона пов'язана з можливістю виникнення в ході реалізації проекту несприятливих ситуацій і наслідків, характеризується поняттям ризику.

Під час оцінювання проектів найбільш істотними вважаються наступні види невизначеності та ризиків:

- ризик, пов'язаний з нестабільністю економічного законодавства та поточної економічної ситуації, умов інвестування й використання прибутку;
- зовнішньоекономічний ризик (можливість введення обмежень на торгівлю і постачання, закриття кордонів і под.);
- невизначеність політичної ситуації, ризик несприятливих соціально-економічних змін у країні або регіоні;
- неповнота або неточність інформації про динаміку техніко-економічних показників, параметри нової техніки та технології;
- коливання ринкової кон'юнктури, цін, валютних курсів і под.;
- невизначеність природно-кліматичних умов, можливість стихійних лих;
- виробничо-технологічний ризик (аварії та відмова устаткування, виробничий брак і подібне);
- невизначеність цілей, інтересів і поведінки учасників;
- неповнота або неточність інформації про фінансове становище та ділову репутацію підприємств-учасників (можливість неплатежів, банкрутств, зривів договірних зобов'язань).

Для врахування факторів невизначеності та ризику в ході оцінки ефективності проекту використовується вся інформація, яка існує, про умови його реалізації, у тому числі й та, що не виражається у формі яких-небудь ймовірних законів розподілу. При цьому можуть використовуватися наступні три методи (у порядку підвищення точності): перевірка стійкості; корегування параметрів проекту й економічних нормативів; формалізований опис невизначеності.

Метод перевірки стійкості передбачає розробку сценаріїв реалізації проекту в найбільш ймовірних або найбільш «небезпечних» для будь-яких учасників умовах. За кожним сценарієм досліджується те, як саме буде діяти у відповідних умовах організаційно-економічний механізм реалізації проекту, які будуть при цьому отримуватися доходи, втрати та показники ефективності в окремих учасників, держави та населення. Вплив факторів ризику на норму дисконту при цьому не враховується.

Ймовірна невизначеність умов реалізації проекту може враховуватися також шляхом корегування параметрів проекту і застосовуваних у розрахунках економічних нормативів, заміни їх проектних значень на очікувані. Для таких цілей враховуються:

- терміни будівництва і виконання інших робіт збільшуються на середню величину можливих витрат;
- середнє збільшення вартості будівництва, зумовлене помилками проектною організацією, переглядом проектних рішень у ході будівництва та непередбачених витрат;
- запізнення платежів, неритмічність постачань сировини і матеріалів, позапланові відмови устаткування, допущені персоналом порушення технології, сплачувані й одержувані штрафи й інші санкції за порушення договірних зобов'язань;
- у випадку, якщо проектом не передбачене страхування учасника від певного виду інвестиційного ризику, до складу його витрат включаються втрати від цього ризику.

Найбільш точним (але і найбільш складним з технічної точки зору) є метод формалізованого опису невизначеності. Відповідно до видів невизначеності, які часто зустрічаються під час оцінювання інвестиційно-інноваційних проектів, цей метод включає наступні етапи:

- опис усієї безлічі можливих умов реалізації проекту та витрат, що відповідають цим умовам, результатів і показників ефективності;
- перетворення вихідної інформації про фактори невизначеності в інформацію про ймовірності окремих умов реалізації та відповідних показників ефективності або про інтервали їх зміни;
- визначення показників ефективності проекту в цілому з урахуванням невизначеності умов його реалізації – показників очікуваної ефективності.

Якщо ймовірності різних умов реалізації проекту відомі точно, то очікуваний інтегральний ефект розраховується за формулою математичного очікування:

$$E_{оч} = \sum_i E_i \times P_i,$$

де $E_{оч}$ – очікуваний інтегральний ефект проекту;
 E_i – інтегральний ефект при i -й умові реалізації;
 P_i – імовірність реалізації цієї умови.

Таким чином, розрахунок очікуваного інтегрального ефекту рекомендується здійснювати за формулою:

$$E_{оч} = \lambda \times E_{max} + (1 - \lambda) \times E_{min},$$

де E_{max} і E_{min} – найбільше та найменше з математичних очікувань інтегрального ефекту за припустимими ймовірними розподілами;

λ – спеціальний норматив для обліку невизначеності ефекту, який відображає систему переваг відповідного господарюючого суб'єкта в умовах невизначеності.

Після ризику невизначеності найбільш впливовим фактором на ефективність інноваційних проектів вважають інфляцію.

Номінальна норма прибутку з урахуванням інфляції розраховується в такий спосіб:

$$НП_H = \left(1 + \frac{НП_p}{100}\right) \times \left(1 + \frac{I_{ц.порівн.}}{100}\right) - 1,$$

де $НП_H$ – номінальна норма прибутку;
 $НП_p$ – реальна норма прибутку;
 $I_{ц.порівн.}$ – середній рівень інфляції.

Зв'язок між реальною та номінальною нормами прибутку можна виразити за допомогою наступної формули:

$$НП_p = \frac{1 + НП_H}{1 + I_{ц.сп}} - 1.$$

Зважаючи на все зазначене вище, можна зробити наступний висновок. Якщо номінальна норма прибутку використовується як дисконтна ставка, то інфляція збільшує обсяг грошових потоків. Отже, якщо для оцінки ефективності проекту застосовується номінальна норма прибутку, то розрахунок грошових доходів і витрат також варто вести в діючих, а не в базових цінах, тобто ціни теж повинні враховувати фактор інфляції. Застосування в розрахунках загального (середнього) рівня інфляції виходить із припущення, що ціни на всі види матеріальних ресурсів, використовуваних у процесі виготовлення продукції, як і на саму продукцію, зростають однаково (збільшуються на той самий відсоток).

Ідея використовувати під час розрахунку ефективності інвестиційно-інноваційних проектів середній рівень інфляції зручна як інструмент досліджень, однак важливо знати і її недоліки. Індекс інфляції, або по-іншому індекс-дефлятор, використовується для індексації вартості основних засобів та іншого в ході реалізації з метою визначення оподаткованого прибутку. За уточненої оцінки ефективності інвестиційного проекту, а також під час складання бізнес-планів необхідно враховувати динаміку: загального (середнього) рівня цін (загальну інфляцію); цін на вироблену та реалізовану продукцію (інфляцію на збут); цін на використовувані сировину, матеріали, паливно-енергетичні ресурси; зростання вартості заробітної плати; вартості основних груп основних засобів; вартості банківського відсотка; витрат на організацію збуту.

Крім того, інфляція може вплинути на показники ефективності інвестиційно-інноваційного проекту внаслідок розбіжності темпів рівня інфляції та темпів зростання курсів валют, якщо розрахунок буде вестися у вільноконвертованій валюті.

Податки справляють значний вплив на ефективність інвестицій в інновації. Існує декілька видів прояву впливу податків на ефективність інвестиційно-інноваційних проектів: наявність спеціальних податкових пільг з капітальних вкладень, спрямованих на стимулювання інвестицій; виникнення оподаткованого прибутку та збитків, отриманих від реалізації основних засобів або від їх безоплатної передачі під час впровадження проектів; поява додаткових джерел фінансування за рахунок сум амортизаційних відрахувань, нарахованих прискореним методом, у зв'язку з чим зменшується оподатковуваний прибуток; наявність спеціальних податкових пільг на використання кредитів для фінансування проектів.

Законодавчі та виконавчі органи влади мають великий набір економічних інструментів, для того щоб заохочувати інвестиційну активність підприємств або стримувати у них прагнення вкладати капітал у розвиток виробництва та НДДКР. Серед цих інструментів: податкові пільги на капіталовкладення або інвестиції, особливий механізм оподаткування прибутку після реалізації інвестиційно-інноваційного проекту тощо.

Величина грошового доходу, що приймається як одна зі складових, які впливають на економічну ефективність інвестиційно-інноваційного проекту, залежить від діючої в країні системи нарахування амортизації (зносу) з основних засобів, нематеріальних активів, малоцінних і швидкозношуваних предметів. Цю залежність можна виразити за допомогою наступної формули:

$$ЧД = \left(1 - \frac{H}{100}\right) \times (P - C) + A_p,$$

де ЧД – чистий грошовий дохід від реалізації виготовленої продукції, передбаченої в інвестиційному проекті;

Н – середній розмір податкових відрахувань за рахунок прибутку від проекту та собівартості продукції;

Р – вартість реалізованої продукції з проекту;

С – витрати, що включаються в собівартість продукції відповідно до діючого законодавства про порядок віднесення окремих видів витрат на поточні витрати, що враховуються під час розрахунку оподаткованого прибутку;

A_p – амортизаційні відрахування.

Вітчизняних економістів зараз дуже цікавлять особливості нарахування амортизації. По-перше, сума нарахованої амортизації не підлягає оподаткуванню, тому вона може бути включена в грошовий дохід, величина якого надалі використовується для оцінки ефективності проекту. По-друге, наскільки система прискореного відшкодування витрат одноразових вкладень дозволяє збільшити грошовий дохід фірми-інвестора і зменшити оподатковуваний прибуток. І, нарешті, як, володіючи інформацією про амортизаційні відрахування, прибуток і податок на прибуток, розрахувати дисконтований дохід – один із найважливіших показників, використовуваних для розрахунку чистої дисконтованої вартості, і, як результат, для оцінки ефективності проекту. Вирішення цього завдання рекомендується здійснювати в чотири етапи: на першому етапі розраховується сума амортизаційних відрахувань, на другому – оподаткування прибутку і сума податку на прибуток, на третьому – грошовий дохід, на четвертому – дисконтований дохід і чиста дисконтована вартість, і, виходячи з цього, приймається рішення про реалізацію інвестиційно-інноваційного проекту.

Висновки. Запропоновані методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційних проектів нададуть можливість об'єктивно оцінити доцільність їх реалізації з врахуванням рівня інфляції, податків та методики нарахування амортизаційних відрахувань, а також дозволять ідентифікувати інвестиційні ризики та розробити дієву систему їх уникнення й нейтралізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Саблук П.Т. Основні напрями розроблення стратегії розвитку агропромислового комплексу в Україні // Економіка АПК. – 2004. – №12. – С. 3–15.
2. Про довгострокову стратегію сталого розвитку агропромислового комплексу / В.М. Трегобчук, Б.Й. Пасхавер, А.Е. Юзефович та ін. // Економіка АПК. – 2005. – №7. – С. 3–11.
3. Беренс В., Хавранек П. Руководство по оценке эффективности инвестиций: Пер. с англ. — М.: АОЗТ «Интерэксперт», «ИНФРА-М», 1995. – 528 с.
4. Бирман Г., Шмидт С. Экономический анализ инвестиционных проектов: Пер. с англ. / Под ред. Л.П. Белых. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 631 с.
5. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: Учебный курс. – К.: Ольга-Ника-Центр, 2002. – 448 с.
6. Ковалев В.В. Методы оценки инвестиционных проектов. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 144 с.

7. Липсиц И.В., Косов В.В. Инвестиционный проект: методы подготовки и анализа: Учебно-справочное пособие. – М.: Издательство БЕК, 1997. – 353 с.
8. Савчук В.П., Прилипка С.И., Величко Е.Г. Анализ и разработка инвестиционных проектов: Учебное пособие. – К.: Абсолют-В, Эльга, 1999. – 304 с.
9. Пересада А.А. Управление инвестиционным процессом. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
10. Гойко А.Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрямки їх реалізації. – К.: ВІРА-Р, 1999. – 320 с.
11. Кузнецова А.Я. Фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності: Монографія / Інститут економічного прогнозування НАН України. – Л.: Львів. банків. ін-т НБУ, 2005. – 320 с.
12. Кісіль М.І. Тенденції і напрями активізації аграрного інвестиційного процесу // Економіка АПК. – 2002.– №4. – С.66–71.
13. Лукинов И.И., Онищенко А.М., Пасхавер Б.И. Методика определения ресурсного потенциала сельскохозяйственного производства. – К.: Наукова думка, 1984. – 40 с.

Методические подходы к оценке эффективности инвестиционной деятельности предприятия

А.С. Даниленко, А.Г. Настасенко

В статье обоснованы методические подходы к оценке эффективности инвестиционных проектов в условиях усиления инфляционных процессов и увеличения риска неопределенности в современных условиях рынка. Доказано, что на эффективность инвестиционной деятельности предприятия наиболее существенное влияние осуществляет следующая группа факторов: фактор риска и неопределенности; фактор инфляции; влияние налогов; влияние действующей системы начисления амортизации (износа); источники финансирования инновационной деятельности.

Ключевые слова: инвестиционные проекты, амортизационные отчисления, налоги, риск, неопределенность, инфляция, ожидаемый интегральный эффект, номинальная норма прибыли с учетом инфляции, величина денежного дохода.

Methodic approaches to estimating the efficiency of an enterprise activity

A. Danylenko, A. Nastasenko

In the article of justifies methodical approaches are to the estimation of efficiency of projects of investments in the conditions of strengthening of inflationary processes and multiplying the risk of vagueness in the modern terms of market. It is proved that on efficiency of investment activity of enterprise the most substantial influencing is carried out by the following group of factors: factor of risk and vagueness; factor of inflation; influencing of taxes; influencing of the operating system of charging amortization (to tearing down); sources of financing of innovative activity.

Key words: projects of investments, depreciation decrees, nominal norm of income, expected integral effect, inflation, vagueness, risk, taxes taking into account inflation, size of money profit.

УДК 338.43:638.1(477)

ЯЦЕНКО О.М., канд. екон. наук

Житомирський національний агроекологічний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

Розглянуто сучасний стан державного регулювання якості продукції бджільництва у країнах Європейського Союзу та в Україні. Оцінено органолептичні, фізико-хімічні та показники безпеки якості продукції, проведений порівняльний аналіз основних переваг національних стандартів, міжнародних та європейських. Визначено концептуальні підходи щодо обґрунтування державної стратегії формування конкурентоспроможного аграрного сектору.

Ключові слова: державне регулювання, концептуальні підходи, продукція бджільництва, країни Європейського Союзу, порівняльний аналіз.

Постановка проблеми. Інтенсивний розвиток глобалізаційних процесів на світових продовольчих ринках визначає значні перспективи для українських товаровиробників і потребує вдосконалення чинних у державі організаційно-економічних механізмів державного регулювання аграрного сектору. В умовах жорсткої конкуренції, у першу чергу це стосується питань якості продукції як ключового фактора успіху піднесення галузі за рахунок оптимізації виробничої структури, ефективного розвитку аграрних підприємств, що зумовить нарощування внутрішнього виробництва та експорт агропродовольчої продукції. Підвищення якості продукції – об'єктивний і необхідний процес, спричинений дією закону зростаючих потреб. Однак незбалансованість аграрної структури виробництва, недостатнє врахування споживчого попиту на вітчизняному та міжнародному ринках, відсутність дієвих стимулів до підвищення конкурентоспроможності, незавершеність стандартизації і сертифікації агропродовольчої продукції, невпевненість споживачів у якості вітчизняної сільськогосподарської продукції та низька ефективність її виробництва – це основ-